

ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA

TURUN

Juhani Tikkanen:

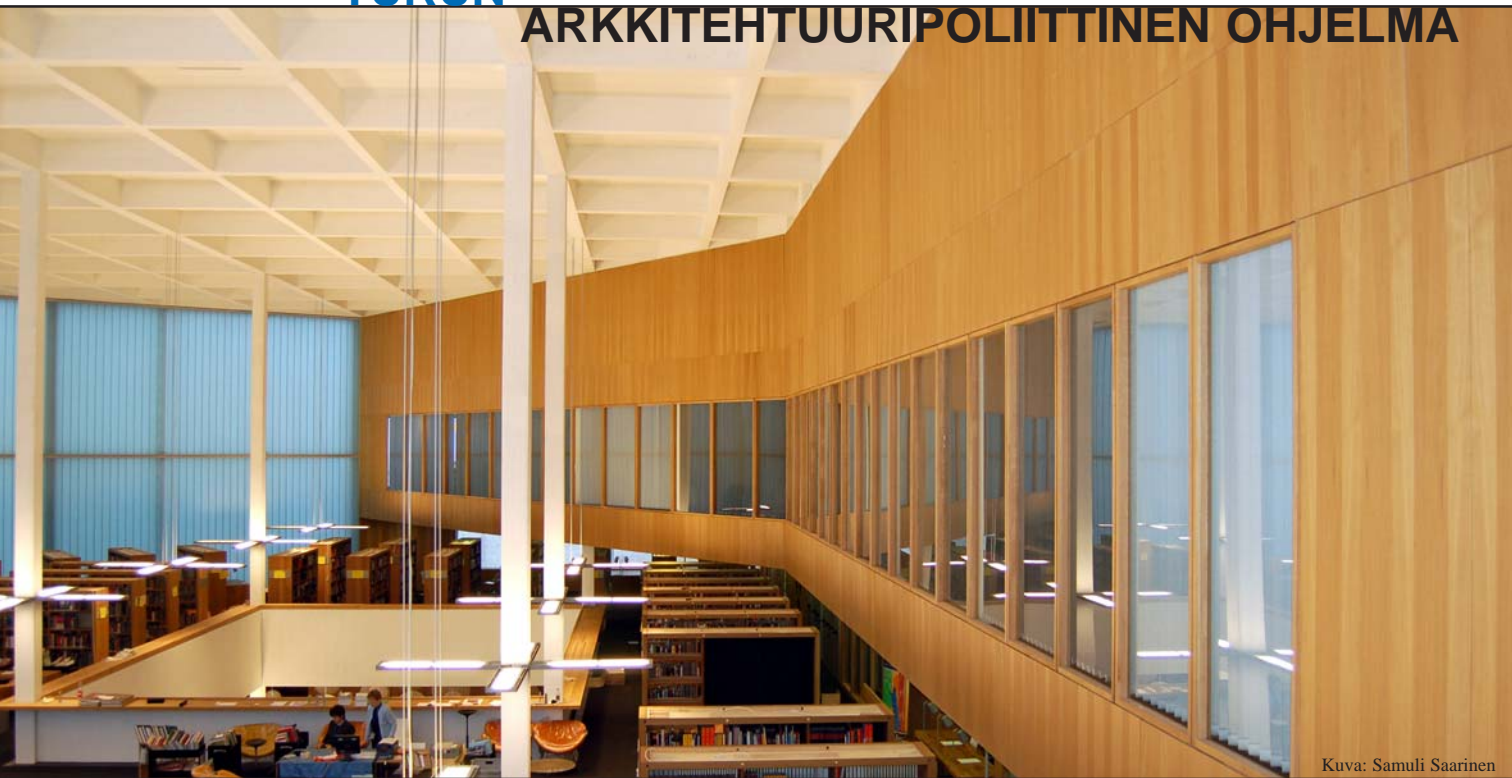
Asukkaat

*Turussa sikisi asukkaita, Kansalaisia, akkoja,
ja ukkoja. Nummenpakalla
Kirkkotiellä, sieltä, rautatien
takaa, äänestävät Kaupungille
Johtajaa, varokaat!
ruuhkaa, demokratiat
ja valtaa. Ryssänmäen
puukaiteet
hytisee, Linnafältin puutalot,
lymyilee Portsan korttelit,
kasvaa tämä kaupunki, näin
se nousi, Turku;
kasvoi kaupunki.
Helsingin äiti
ja isä. Vanhempi Tamperetta. Ja Pietaria.*

*Kirjasta: Turku – Omani; Lounais-Suomen kirjailijoiden
runoja, toimittaneet: Maritta Flykt, Tuula Sandström,
Tuulikki Soini; Jaakkoo-Taara Oy, 1989*

TURUN

ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA

Kuva: Samuli Saarinen

KOHTI PAREMPAA YHTEISTÄ YMPÄRISTÖÄ

Arkkitehtuuri on käytännön taidetta yksityiskohtien muotoilusta aina kokonaisen kaupungin suunnitteluun. Arkkitehtuuri ympäröi meitä kaikkia kaupungin asukkaita.

Jokaisella on oma käsityksensä siitä mikä on hyvää arkkitehtuuria. Mikä miellyttää silmäämme, on meistä kaunista, käytännöllistä ja toimivaa. Arkkitehtuurin voima on sen suorassa yhteydessä käytäntöön, mutta myös kyvyssä herättää tunteita kuten taiteen kuuluukin.

Arkkitehtuuri ilmentää aikansa ihanteita. Vuosisatojen historia, sivistys, kulttuuri ja merellisyys näkyvät turkulaisessa kaupunkikuvassa erilaisina kerrostumina. Tämän päivän Turussa on aistittavissa vahva keskieu-rooppalainen kulttuurikaupungin tunnelma, jossa koko ajan syntyy myös uutta. Turulla on edellytykset tehdä itsestään vanhan ja uuden arkkitehtuurin yhteensovittamisen mallikaupunki.

Toimivan rakennuksen eri elementit tukevat ja kannattelevat toisiaan. Turun arkkitehtuuripoliittinen ohjelma on laadittu yhdessä suunnittelijoiden, päättäjien, asukkaiden, korkeakoulujen ja rakennusalan vaikuttajien kanssa, toinen toistaan tukien, kuten hyvän rakennuksen eri osat.

Onnistunut kaupunkisuunnittelu lisää meidän kaikkien hyvinvointia. Toivon ja odotan Turun arkkitehtuuripoliittisen ohjelman ohjaavan tekojamme kohti parempaa yhteistä ympäristöä. Hyvä suunnittelu ja rakentamiskäytäntö huomioivat kaupungin identiteetin ja rakennuskulttuurin, mutta vastuu hyvästä elinympäristöstä on meillä kaikilla kaupunkilaisilla.

A handwritten signature in white ink on a blue background. The signature is stylized and appears to read 'Mikko Pukkinen'.

Kaupunginjohtaja Mikko Pukkinen

Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma on hyväksytty kaupunginvaltuuston päätöksellä 16.2.2009

SISÄLLYS

	TURUN ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA	4
	Turku, Aurajoen ja meren historiallinen kaupunki	4
	Kaupunkisuunnittelusta	6
	Arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien merkitys	6
1	TURUN IDENTITEETTI JA KAUPUNKIKUVA	8
	Turun kansallinen kaupunkipuisto – Suomen ykkönen	10
2	RAKENNUSPERINTÖ	12
	Turusta vanhan ja uuden arkkitehtuurin yhteensovittamisen mallikaupunki	12
3	ARKKITEHTUURI JA RAKENTAMISEN TAIDE	14
	Arkkitehtuuri menestystekijäksi	14
	Prosentti taiteelle	16
4	RAKENTAMISEN OHJAUS JA LAATU	18
	Laadukasta rakentamista	18
5	ARKKITEHTUURIKASVATUS, -KOULUTUS JA -TUTKIMUS	20
6	TIEDOTUS JA VUOROVAIKUTUS	22
	TOTEUTTAMISESTA	24
	SEURANTA	26
	OHJELMAN VALMISTELU	27
	LÄHDE- JA KUVALUETTELOT	28

TURUN ARKKITEHTUURI- POLIITTINEN OHJELMA

Turun arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteena on ohjata elinympäristömme kehittämistä ja hoitamista siten, että kaupungin historialliset arvot ja vetovoimaisuus säilyvät ja jälkipolvet voivat asua elinvoimaisessa, kauniissa kaupungissa. Turun arkkitehtuuripoliittinen ohjelma on laadittu suunnittelijoiden, päättäjien, asukkaiden, korkeakoulujen ja rakennusalan vaikuttajien kanssa yhteistyössä. Ohjelmalla visioidaan ja ohjataan tulevaa rakentamista. Hyvä arkkitehtuuri voi parhaimmillaan tukea ja parantaa kansalaisten hyvinvointia ja yhteiskunnan kilpailukykyä.

Turulla ei ole varaa tuhjata kulttuuriarvoja, jotka se on saavuttanut pitkän historiansa aikana. Ohjelma etsii keinoja herättää turkulaisia tuntemaan ympäristövastuunsa ja edistämään omalla toiminnallaan laadukasta kaupunkikuvaa ja ympäristöä. Turun arkkitehtuuripoliittinen ohjelma pyrkii luomaan mahdollisimman laajan ja pitkäjänteisen sitoutumisen kaupungin asukkaiden, kehittäjien ja rakentajien toiminnassa.

Turku, Aurajoen ja meren historiallinen kaupunki

Turku, Itämeren kaupunki sijaitsee Aurajoen alajuoksulla. Elävä historia ja kulttuuri yhdistyvät Turussa eurooppalaiseen, tarjonnaltaan runsaaseen kaupunkielämään sekä ainutkertaiseen luontoon. Turulla on Suomen vanhimpana kaupunkina rikas aineellinen ja henkinen kulttuuriperintö. Ensimmäisenä pääkaupunkina ja satama-kaupunkina Turku on aina ollut suomalaisille eurooppalaisen kaupunkikulttuurin tienraivaaja ja esikuva.

Turku on nykyaikainen korkeakoulujen kaupunki, jonka tieteen ja tutkimuksen innovaatioista nousevat informaatio- ja kommunikaatioteknologia sekä bioteknologia kehittämis- ja osaamiskeskuksineen.

Turku tunnetaan myös laivanrakennuksen, merenkulun ja logistiikan kaupunkina. Laivanrakennusperinteen kaupungissa rakennetaan maailman suurimmat risteilyalukset.

Turulla on upeat ja historialliset arkkitehtuuriset nähtävyydet Turun linnasta ja tuomikirkosta arkkitehti Erik Bryggmanin suunnittelemaan Ylösnousemus-kappeliin, eurooppalaisen arkkitehtuurin modernismin klassikkoon. Turku Aurajokirantoineen on yksi maamme kansallismaisemista, sen puistot muodostavat lähes kolmasosan kaupungin asemakaavoitetusta pinta-alasta.

Turun kilpailuvaltteja ovat maailman kaunein saaristo, vedenläheinen, rehevä ja monipuolinen kaupunkiluonto sekä ajallisesti kerroksellinen, korkeatasoinen arkkitehtuuri. Ne kaikki osaltaan tekevät kaupunkia tunnetuksi erilaisten tapahtumien ja matkailun rinnalla. Turulla on tietoinen pyrkimys laadukkaaseen rakentamiseen ja ensiluokkaiseen kaupunkiympäristöön.

Turku on kansallisesti ja kansainvälisesti arvostettu Itämeren kulttuurihistoriallinen kaupunki, jonka korkeatasoinen kaupunkikuva on osoitus laadukkaasta ja kestävästä suunnittelusta ja rakentamisesta.

VISIO

Kuva: Samuli Saarinen

§

Maankäyttö- ja rakennuslaki 1 §: Tämän lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

Suomen perustuslaki 20 §: Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Kaupunkisuunnittelusta

Korkeatasoinen kaupunkisuunnittelu ja arkkitehtuuri ovat keskeinen osa hyvän elinympäristön muodostumista. Kaupunkisuunnittelun tulee tukea kaupungin eri aikoina syntyneiden osien identiteettiä ja kunnioittaa olemassa olevaa kaupunkirakennetta aivan siinä kuin kunnioitetaan yksittäisiä kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksiakin.

Uutta kaupunkiympäristöä luotaessa tulee arkkitehtoniset tavoitteet asettaa korkealle. Vuorovaikutteisesti kaupunkilaisten ja kaikkien osapuolten kesken tulee luoda identiteetiltään vahvoja ja arvoiltaan kestäviä uusia elinympäristöjä.

Arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien merkitys

Suomen valtion arkkitehtuuripoliittinen ohjelma hyväksyttiin valtioneuvostossa vuonna 1998. Valtakunnallinen arkkitehtuuripoliittikka ohjaa rakennusperintömme vaalimista, rakennusvarantomme arvon ylläpitämistä ja lisäämistä, edellytyksiä vahvistaa arkkitehtonisesti korkeatasoista uudisrakentamista sekä rakennusalamme kansainvälisen kilpailukyvyn parantamista.

Valtioneuvoston arkkitehtuuripoliittikan keskeisinä tavoitteina on:

- luoda edellytykset hallitusmuodossa määriteltyjen kansalaisen hyvään ympäristöön liittyvien oikeuksien toteutumiselle
- mahdollistaa kansalaisen oikeus ja velvollisuus vastuunottoon omasta ympäristöstä arkkitehtuurikasvatusta ja arkkitehtuurista tiedottamista edistämällä
- saattaa julkinen rakentaminen ja kiinteistönpito korkealaatuiseksi ja siten esikuvaksi koko rakennusosalalle
- kannustaa käyttämään niitä toimintatapoja, joilla edistetään hyvää arkkitehtuuria ja korkealaatuista rakentamista
- edistää innovaatioita arkkitehtikoulutuksella ja tutkimus- ja kehittämistyöllä
- parantaa rakennusperintömme hoitoa ja rakennettujen ympäristöjen kehittämistä osana kulttuurihistoriaa ja arkkitehtuuria

Ohjelman toteutumisen edellytys on julkisen hallinnon sitoutuminen arkkitehtuuripoliittisiin tavoitteisiin.

Varsinais-Suomen liitto ja taidetoimikunta julkaisivat kesällä 2006 alueellisen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman "Hetken työ tuhatvuosiin vaikuttaa".

Kuva: Samuli Saarinen

TURKU - ÅBO

Turun arkkitehtuuripolitiikan tavoitteena on:

- vakiinnuttaa suunnittelu- ja rakentamiskäytäntö, joka ottaa huomioon kaupungin identiteetin, rakennuskulttuurin ja esteettömyyden
- pitää kaupungin keskusta, työpaikka- ja asuinalueet, houkuttelevina, elävinä ja uudistuvina
- edistää rakennusperinnön ja kulttuuriympäristön arvot huomioon ottavaa kaupunkisuunnittelua kaikilla tasoilla
- tehdä Turusta vanhan ja uuden arkkitehtuurin yhteensovittamisen mallikaupunki
- tukea rohkeitakin ja aikaansa edellä olevia ratkaisuja kaupunkisuunnittelussa ja rakentamisessa
- aloittaa Turussa rakennusalan kansainvälinen tutkimus sekä täydennys- ja jatkokoulutus
- tehdä päättäjille ja kaupunkilaisille tunnetuksi korkealaatuisia arkkitehtisuunnittelua ja rakentamista sekä saada kaupunkilaiset ottamaan vastuuta omasta ympäristöstään

TURUN IDENTITEETTI JA KAUPUNKIKUVA

Turulla on pitkät perinteet kansainvälisenä kauppapaikkana. Turku on historiallinen merikaupunki, hengellinen keskus ja merkittävä korkeakoulu- ja yliopistokaupunki, tieto- ja biotekniikan keskus. Sen pitkäaikainen historia on aistittavissa kaikkialla rakennetussa ympäristössä. Nykyinen kaupunkikuva on eurooppalaisittain nuori, mutta Turussa on nähtävissä edelleen kaupungin historiallinen syvyys.

Kaupunkirakenteen ajallisissa kerrostumissa erottuvat Turun palosta 1827 pelastuneet rakennukset. Turun kaupungin palon jälkeinen kaupunkikuvallinen kehitys on sidoksissa arkkitehti Carl Ludvig Engelin vuonna 1828 laatimaan ruutuasemakaavaan.

Turkua pidettiin 1920- ja 1930-luvuilla jopa modernin arkkitehtuurin keskuksena. Ajanjakso on merkittävä suomalaisen arkkitehtuurin ja kansallisen identiteetin vaihe. Turun Messujen messuarkkitehtuuri oli ystäväysten Alvar Aallon ja turkulaisen **Erik Bryggmanin** (1891–1955) käsialaa. Bryggmanin töitä on kaupungissa runsaasti, huviloista kaupunkikerrostaloihin sekä merkittäviä julkisia rakennuksia kuten Ylösousemuskappeli ja Åbo Akademin kirjatorni.

Merkillepantavia ovat myös 1900-luvun yhtenäiset asuinalueet, kuten Portsa ja Mestarinkadun alue, sodanjälkeiset ruotsalaistaloalueet sekä jälleenrakennuskauden asuntoalueet ym. Teollisuushistorian säilyttämisestä ja uudesta käyttötarkoituksesta ovat hyvin onnistuneita esimerkkejä mm. telakkahallit ja köysitehdas Aurajoen länsirannalla sekä Manilla ja entinen Rauta-teollisuus, nykyinen Arken, jotka ovat löytäneet uuden

käytön opetus- ja kulttuurikäytössä sekä posliinitehdas, joka on säilynyt yrityskäytössä nimellä Old Mill.

Turku on rannikko- ja satamakaupunki ja portti saaristoon. Aurajoki on olennainen osa Turun identiteettiä. Joki virtaa kaupungin, tavallaan koko Suomen historian läpi Koroisilta Tuomiokirkon ja historiallisen keskustan kautta Turun keskiaikaisen linnan ohi. Seitsemän kukkulaa antaa kaupungille vehreän ja puistomaisen luonteen. Turun kehittämisessä otetaan huomioon kaupungin merellinen sijainti ja sen identiteettiä vahvistavat ympäristölliset arvot.

Uutta julkista rakentamista sijoittuu mm. yliopiston ja sairaalan alueille. Kupittaan aseman ja Itäharjun alueille on syntymässä bioalan ja informaatioteknologian modernia työpaikkarakentamista. Uusia asuinalueita on rakentumassa läntiseen Turkuun Skanssiin, Hirvensalon saarelle ja teollisuudelta vapautuville keskustan tuntumassa oleville alueille.

Turun kansallinen kaupunkipuisto – Suomen ykkönen

Jokivarren, kukkuloiden ja Ruissalon muodostama vaihteleva kulttuuri- ja luonnonympäristö on kaupungin identiteetin tukiranka. Ruutuasemakaavan mukaisesti rakennettiin vanhan keskusta-alueen empirekivitalot, oikaisiin ja tuettiin kivimuurein jokirannat sekä istutettiin puistokatujen, puistojen ja palokujanteiden jalot lehti-puut. Kukkulat, jotka nyt nähdään vehreyden selkärangan, istutettiin puistoiksi 1800-luvulla. Tähän valtakunnallisesti arvokkaaseen, kulttuurihistoriallisesti monipuoliseen ja kerrokselliseen ympäristöön syntyy Suomen merkittävin kansallinen kaupunkipuisto.

Tavoitteena on, että moderni ja korkealuokkainen arkkitehtuuri vahvistaa Turussa eurooppalaista kaupunkikulttuuria ja ottaa huomioon vanhat arvokkaat rakennukset ja kaupunkiluonnon. Kaupungin historiallista kerroksellisuutta ja puistomaista ilmettä - edellisten sukupolvien työn tuloksia - vaalitaan ja kunnioitetaan.

Joen rannat ja kukkuloiden puistot tapahtumiseen ovat turkulaisten yhteistä olohuonetta. Viihtyisässä ja elävässä keskustassa on myös lapsiperheiden turvallista ja palveluiden puolesta mukavaa asua. Kaupunkilaiset huomaavat puistojen ja viheralueiden merkityksen vapaa-ajan käytössä. Riittävällä viherrakentamisella ja ympäristönhoidolla yhdessä hyvän arkkitehtuurin kanssa edistetään ja parannetaan asuin- ja työympäristöjen laatua.

Sisääntulotiet teollisuusalueineen, rautatiet ja satamat sekä keskusta antavat tulijalle ensivaikutelman ja toimivat kaupungin käyntikortteina. Niiden suunnittelu ja rakentaminen on korkealuokkaista ja hoito kokonaisvaltaista sekä suunnitelmallista.

i

Kansalliset kaupunkipuistot

Ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto perustettiin Ruotsiin valtiopäivien päätöksellä 1995 Tukholmaan. Suomen lainsäädäntöön käsite kansallinen kaupunkipuisto tuli vuonna 2000. Suomessa statuksen ovat saaneet tähän mennessä neljä kaupunkia: Hämeenlinna, Heinola, Pori ja Hanko. Suomeen on arvioitu tulevan kymmenkunta ympäristöministeriöltä tämän arvon saavaa kaupunkipuistoa, joista Turun kansallista kaupunkipuistoa on pidetty yhtenä tärkeimmistä pitkän kansallisen historiansa vuoksi.

Suomessa kansalliset kaupunkipuistot ovat maankäyttö- ja rakennuslain alaisia. Ne perustuvat kaupunkien omiin maankäyttötarkoituksiin. Suomalainen kaupunkipuisto on alueeltaan yhtenäinen sekä ekologisesti että rakennushistoriallisesti monipuolinen ja kerroksellinen kaupunkilaisten yhteinen olohuone. Kaupunkipuisto on rakennetun ympäristön laadun ja vaalimisen järjestelmä, jonka lähtökohtana ovat kaupunkiympäristön erityiset vahvuudet ja kehittämismahdollisuudet.

Kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistyskellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi voidaan perustaa kansallinen kaupunkipuisto.

Kansalliseen kaupunkipuistoon voidaan osoittaa alueita, jotka tämän lain mukaisessa kaavassa on osoitettu puistoksi, virkistys- tai suojelualueeksi, arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston tarkoituksen kannalta sopivaan käyttöön.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 68 §

Toimenpiteet

- Perustetaan Turun kansallinen kaupunkipuisto, joka muodostaa yhtenäisesti jatkuvan viheralueiden selkärangan; Kansalliselle kaupunkipuistolle anotaan valtakunnallista statusta (MRL 68–71 §) erillisellä päätöksellä
- Järjestetään suunnittelukilpailuja keskusta-alueen elävänä ja asuttuna pitämiseksi sekä asuinalueiden ja sisääntuloväylien ympäristön ilmeen kehittämiseksi
- Kartoitetaan maisemahäiriöt ja tehdään suunnitelmat niiden korjaamiseksi. Kaupunkilaisten viihtyvyydelle tärkeitä puistoalueita ei tietoisesti supisteta eikä oteta muuhun käyttöön
- Arvioidaan ympäristöä seminaareissa, joiden teema on kestävä kaupunkisuunnittelu ja -rakentaminen

Keskeiset toimijat

Keskeisiä toimijoita ovat julkisyhteisöt, yksityiset ihmiset ja yritykset rakennusten ja kulttuuriympäristöjen omistajina ja käyttäjinä ja toimenpiteiden toteuttajia ovat kaupunkisuunnittelun organisaatiot, suunnittelijat, rakentajat.

RAKENNUSPERINTÖ

Rakennettu ympäristö havainnollistaa edellisten sukupolvien rakentamista, talouden, tekniikan ja kulttuurin rikkautta sekä muutoksia. Vanhoissa rakennuksissa näkyvät esi-isiemme käsityötaito, kädenjälki ja arvostukset.

Tietoisuus rakennusperinnön arvosta rikastuttaa ja elävöittää arkielämää ja edistää rakennuskulttuurin monipuolista hyödyntämistä kaupungin imagon kehittämisessä. Rakennetun ympäristön asiantunteva ja vastuullinen hoito on rakennuskulttuurin perusta.

Rakennettu ympäristö muodostaa kaksi kolmasosaa Suomen kansallisvarallisuudesta. Suomessa korjausrakentamisen osuus kaikesta rakentamisesta on kasvussa. Kaupunki ja valtio ovat merkittäviä rakentamisen rahoittajia ja kiinteistö-omaisuuden ylläpitäjiä.

Tilastokeskuksen vuoden 2004 tilaston mukaan Turussa on kaiken kaikkiaan 20 018 rakennusta, joista ennen 1950 rakennettuja on 4 819 ja näistä ennen vuotta 1920 rakennettuja 1 572. Karkeasti arvioiden noin 10 % rakennuskannasta on peräisin Suomen itsenäisyyttä edeltävältä ajalta ja 30–35 % on rakennettu ennen sotia.

Turun keskusta-alueen rakennuksista on suojeltu asemakaavalla runsaat 450 rakennusta eli noin 10 %. Rakennusala työllistää Turussa yli 5000 henkilöä ja korjausrakentamisen volyyymi on yli puolet rakentamisesta.

Turusta vanhan ja uuden arkkitehtuurin yhteensovittamisen mallikaupunki

Turun rakennusperintö on kaupungin voimavara ja identiteetin perusta. Turun ominaispiirteitä korostavaa rakennusperintöä pidetään luontevana osana kaupungin kestävästä kehitystä. Tavoitteena on, että rakennusperinnön vaaliminen omaksutaan osaksi hyvää rakennus- ja ympäristösuunnittelua. Julkisyhteisöt toimivat esimerkiksi rakennusperinnön säilyttämisessä. Myös kaupungin perinteinen teollisuushistoria näkyy rakentamisessa ja kehitettäessä korkealaatuisia työpaikka-alueita.

Turkulaista rakennusperintöä hoidetaan suunnitelmallisesti siten, että rakennusten arvo säilyy ja niiden elinkaari pitenee. Rakennuksille etsitään niiden arvon ja säilyttämisen turvaava jatkuva käyttö. Rakennuksia kunnostetaan tarpeen mukaan alkuperäisiä rakennustapoja ja materiaaleja käyttäen. Koulutusta, neuvontaa ja opastusta saa restaurointikeskukselta, joka on osa alueellista korjausrakentamiskeskusten verkostoa.

Turusta tulee täydennysrakentamisessa vanhan ja uuden arkkitehtuurin yhteensovittamisen mallikaupunki. Vanhentuneita asemakaavoja uudistettaessa rakennusoikeudet sovitetaan kaupunkikuvallisiin ja rakennussuojellullisiin periaattein. Satama- ja telakkateollisuushistoriaa vaalitaan osana kansallismaisemaa. Eri aikakausilta säilyneitä aluekokonaisuuksia suojellaan asemakaavoittamalla ja laatimalla ohjeet rakennusten hoitoon sekä täydennysrakentamiseen.

Turun nimekkäiden arkkitehtien työt tunnetaan. Niiden arvo tunnustetaan kaupungin kehittämisessä vetovoi-matekijänä. Myös rakennusten sisätiloja säilytetään ja niiden kulttuurihistoriallista arvoa kunnioitetaan aikakautensa elämisen heijastajana.

Toimenpiteet

- Laaditaan rakennusperintöohjelma, joka ottaa huomioon Turun identiteetin ja kaupunkikuvan
- Laaditaan rakennusperinnön hoito-ohjeet arvotetulle rakennuskannalle eli käsikirja kiinteistöjen hoitajille, vaaditaan huoltokirjat arvorakennuksille alkaen julkisyhteisöjen rakennuksista
- Kaupungin omistamia kiinteistöjä ylläpidetään ja korjataan suunnitelmallisesti siten, että niiden kulttuuriset arvot säilyvät ja rakennusten käyttöikä kasvaa
- Kehitetään yhteistyössä valtionhallinnon kanssa rakennusperintökohteiden hoito-ohjeiden mukaiseen kunnossapitämiseen tukimuotoja, esimerkiksi verohelpotuksia, avustuksia ja tukirahastoja
- Uudistetaan vanhentuneet asemakaavat ja laaditaan rakentajille ohjeistusta rakennusten korjaamiseksi ja laajentamiseksi siten, että kaupungin osa-alueiden tyypillistä historiallista perintöä kunnioitetaan
- Perustetaan korjausrakentamiskeskus, joka kouluttaa, neuvoa ja opastaa rakentajia ja korjausrakentajia sekä järjestää tapahtumia ja luentosarjoja

Pantern

Kun uuden Panternin perustuksia kaivettiin esiin tulivat luostarin hautausmaan luut. Vigilian aikaan olen kuulevinani mukulakiveyksen ja asfaltin alta mustien veljien hiljaiset rukoukset. Perunakellarin kohdalla kohosi Olavin joen puoleinen ulkomuuri. Johtokunnan kokouksessa tuomari Lagström sanoo: – Tästä talosta pitäisi kirjoittaa historiikki.

Kirjasta: Turku Omani, Lounais-Suomen kirjaillijoiden runoja, toimittaneet: Maritta Flykt, Tuula Sandström ja Tuulikki Soini, Jaakoo Taara Oy 1989

Kuva: Voitto Niemelä

Keskeiset toimijat

Keskeisiä toimijoita ovat julkisyhteisöt sekä vanhojen rakennusten ja ympäristöjen omistajat ja toimenpiteiden toteuttajia ympäristö- ja kaavoitusvirasto yhteistyökumppaneineen, tilaliikelaitos, Turun museokeskus, Turun ammattikorkeakoulu ja yliopistot, ympäristöministeriö, Lounais-Suomen ympäristökeskus.

ARKKITEHTUURI JA RAKENTAMISEN TAIDE

Hyvä arkkitehtuuri on kaunista, kestäväää ja toimivaa. Arkkitehtuuri on ainoa taidemuoto, jonka kaupunkilainen kohtaa joka päivä – halusi tai ei. Arkkitehtuurin taiteellinen taso viestittää yhteiskunnan sivistystasosta. Laadukas arkkitehtuuri, kaupunkisuunnittelu ja taide yhdessä ovat keinoja tuottaa toimivaa, viihtyisää ja vetovoimasta elinympäristöä, minkä merkitys elinkeinoelämää vahvistavana taloudellisena ja kulttuurisena voimavarana on yleisesti jatkuvasti kasvamassa.

Kaupunki on sekä keskustansa että sitä ympäröivien muuttuvien teollisuusalueiden osalta 2000-luvulla vaativien kaavallisten ratkaisujen ja suurten rakennushankkeiden edessä. Turulla on kaikki mahdollisuudet parantaa kaupunkilaisten elämänlaatua luomalla eurooppalaisessakin mittakaavassa visionääristä ja vetovoimaista uutta kaupunkiympäristöä.

Arkkitehtuuri menestystekijäksi

Arkkitehtuurilla on useita potentiaalisia vaikutusmahdollisuuksia kaupunkikehityksen eri sektoreilla. Korkeatasoinen arkkitehtuuri ja hyvä rakentamisen laatu ovat Turun kaupungin menestystekijöitä. Rakennustaide on vetovoimatekijä valittaessa asuinpaikkaa, matkailukohtetta tai kongressikaupunkia. Parhaimmillaan Turun arkkitehtuurikohteita tullaan katsomaan ympäri maailman. Kaupunkisuunnittelussa kansainvälinen ja varsinkin eurooppalainen yhteistyö lisääntyy. Hyvä arkkitehtuuri tuottaa uusia arvoraakennuksia ja luo uutta rakennusperintöä.

Uusille alueille toteutetaan monimuotoista, innovatiivista ja uusia moderneja ratkaisuja luovaa rakentamista. Asuntoarkkitehtuurissa kehitetään puurakentamista ja ekologista rakentamista. Lähiöuudistuksella, korjausrakentamisella ja täydennysrakentamisella parannetaan asuinalueiden imagoa. Sekä asuinalueilla että myös työpaikka-alueilla toteutetaan omaleimaista arkkitehtuuria ja ympäristörakentamista.

i

Kortteleiden keskeisiä sisäpihoja pyritään avaamaan julkiseen käyttöön ja läpikulkuun. Lisäksi tutkitaan mahdollisuuksia hyödyntää vanhojen kortteleiden takapihoja, ottamalla ne esimerkiksi liikekäyttöön tai taiteilijoiden työpajoiksi (Turun Kauppakamari)

Prosentti taiteelle

Olemassa olevien ja uusien alueiden paikallisia ominaispiirteitä vahvistetaan maisema-arkkitehtuurin ja taiteen keinoin. Niihin luodaan omaleimaisia ympäristöjä: auki-oita, puistoja, maisemallisia kiinnekohtia, tapaamispaikkoja.

Kuvataide on aina kuulunut ja sen tulee kuulua rakentamiseen yhtenä osana. Parhaimmillaan taide on luonteva osa rakennusta ja rakentamista. Se kertoo kulttuuritahdosta. Taiteen merkitys on myös kiinteistöjen arvoa ja arvostusta nostava tekijä. Arkkitehtuurin ja eri taiteenalojen yhteistyö lisääntyy ja tulee itsestään selväksi toimintatavaksi. Ihmiset oppivat ja tottuvat kohtaamaan taidetta erilaisissa arkipäivän yhteyksissä: katukuvassa, päiväkodeissa, kouluissa, työssä ...

Prosentti taiteelle -periaatetta toteutetaan kaikessa, mutta varsinkin julkisessa rakentamisessa. Tämä kohottaa kaupungin imagoa ja viestittää kaupungin kulttuurimyönteisyydestä. Prosenttiperiaate yleistyy myös ympäristörakentamisessa. Ympäristötaiteen ja maisema-arkkitehtuurin keinoin voidaan jopa ratkaista ongelma-alueiden hyödyntäminen käyttämällä joutomaiden ja katvealueiden hoidossa tilapäisluonteista ympäristö- ja maataidetta. Aurajoen yläjuoksun Kulttuuripolkureitistöstä tulee ympäristötaiteen pilottiprojekti.

Kuva: Soilikki Franssila

JARKKO LAINE: NAAPURI TAITEENTUNTIJANA

NAAPURI EI OIKEASTI ole niin vanha mies, että sanoisi luonnostaan keramikkaa puhuessaan maljakoista ja posliiniesineistä. Hän vain haluaa hienostella. Naapuri on taideteollisuuden ystävä, koska siinä hänen mielestään taiteilija luo jotakin todellista, arkeen vaikuttavaa.

Taiteen ei pidä olla mikään häälyvä utukuva, naapuri sanoo ja tuo mieleen kuolleista nousseen herra Kenosen. Ei mikään tuulentupa, vaan taiteilijoiden pitää tehdä sellaista taidetta, jossa myös hyöty kuittaa saatavansa, naapuri muotoilee.

Naapuri siteeraa mielellään John Ruskinia: Meidän on pidettävä huolta siitä, ettei ainoastaan Herramme saa upeita temppelejä, vaan myös me – kaikki ihmislapset – kauniita, sopusuhtaisia koteja.

Naapuri tietää, että arkkitehti viihtyy aniharvoin siinä talossa, jonka on suunnitellut. Siinä hän ei poikkeaa nykysäveltäjistä. Le Corbusier sanoi taloa asumiskoneeksi, naapuri asuimiskontekstiksi.

Kirjasta: Jarkko Laine, Markku Into & M.A. Numminen: Naapuri; Johnny Kniga Kustannus; Paino: WS Bookwell Oy, Jyväskylä 2002

Toimenpiteet

- Kehitetään ja otetaan käyttöön suunnittelun laatua painottavia arkkitehtuuri- ja tontinluovutuskilpailumenettelyjä, joita käytetään ympäristörakentamis-, uudisrakennus- ja korjausrakentamiskohteissa
- Suunnittelun tason kohottamiseksi lisätään kansainvälisiä arkkitehtikilpailuja
- Laaditaan julkisten rakennusten ja alueiden suunnitteluohjelma, joka sisältää taidehankinta- ja valaistusohjeistuksen.
- Visioidaan keskustan tuntumasta vapautuville entisille teollisuusalueille korkeatasoista kaupunkirakentamista sekä kehitetään "Turun näköisiä" yhtenäisiä asuinrakentamisen ratkaisuja
- Laajennetaan "prosentti taiteelle" -periaatteen käyttöä rakentamisessa ja otetaan taiteilijat mukaan suunnitteluun alusta asti; myös merkittävisissä maankäytöllisissä ratkaisuisissa prosenttiperiaatetta sovelletaan jo suunnitteluvaiheessa
- Kehitetään julkisen taiteen hankinta-, vastaanotto- ja ylläpitoprosesseja sekä tuetaan vuorovaihteista kaupunkitaidetta
- Kehitetään ympäristötaide- ja lähiöparantamisprojekteja laadukkaiden visuaalisten elementtien lisäämiseksi asuinalueilla ja rakentamisessa yhteistyössä ja vuorovaihteisesti asukkaiden, taiteilijoiden ja arkkitehtien kanssa

Keskeiset toimijat

Keskeisiä toimijoita ja toteuttajia ovat ympäristö- ja kaavoitusvirasto, suunnittelutoimisto, kiinteistöliikelaitos, tilaliikelaitos, Wäinö Aaltonen museo, arkkitehdit, taiteilijat ja maisema-arkkitehdit

RAKENTAMISEN OHJAUS JA LAATU

Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma tukee pyrkimystä kestävään ja elinkaaritaloudelliseen rakentamiseen. Tätä edistää keskusteleva ja avoin työskentely. Suunnittelu tarvitsee kaikilla tasoilla riittävästi aikaa, jotta lopputulos olisi laadukasta. Rakentamisen korkea laatu tuottaa hyvää ympäristöä ja on siten talouteen vaikuttava kilpailutekijä. Laadun kohottaminen myös pidentää rakennusten elinkaarta. Samalla luodaan uutta rakennusperinnettä jälkipolville osoitukseksi nykyrakentajien korkeasta osaamisesta. Rakennusvalvonnalla on merkittävä rooli rakentamisen ohjaajana ja kaupunkikuvan laadun valvojana.

Laadukasta rakentamista

Rakennusteollisuuden kanssa tehdään yhteistyötä ja rakentamisen tuotekehittelyä kaavoituksesta toteutukseen tavoitteena hyvä arkkitehtuuri ja ihmisten omakseen kokema elinympäristö.

ELINKAARIAJATTELUA RAKENTAMISEEN
Hyvällä ja neuvovalla rakentamisen ohjauksella toteutetaan kestävä kehityksen rakentamista.

Turun kaupunki on esimerkillinen suunnittelupalvelujen tilaaja sekä laadukkaan rakentamisen toteuttaja ja ylläpitäjä. Tähän päästäkseen kaupunki määrittää laatu-tavoitteensa suunnittelussa ja rakentamisessa. Tehtyihin linjauksiin ja päätöksiin sitoudutaan kaikilla tasoilla.

Rakentamisen ennako-ohjauksella ja ammattitaitoisella rakennusvalvonnalla on suuri merkitys kaiken rakentamisen laadun parantamisessa. Rakennusvalvonnan, kaavoituksen ja rakentamisen eri osapuolten yhteistyö tiivistyy. Rakentamisprosessiin liittyvät määräykset ja ohjeet ovat yhtenäisiä ja selkeitä, rakentajaa hyvin palvelevia.

Kaupungin omassa rakentamisessa asetetaan tavoitteeksi koko rakentamisen ketjun ohjaus suunnittelusta toteutukseen. Olemassa olevaa rakennusperintöä kunnioitetaan, ja sen säilyminen turvataan asianmukaisella hoidolla ja käytöllä.

Toimenpiteet

- Kaupunginarkkitehti; otetaan käyttöön jo olemassa oleva kaupunginarkkitehdin vakanssi
- Kehitetään arkkitehtuurin ja rakentamisen laatua nostavia menettelytapoja, yhteistyötä ja vuorovaikutteista suunnittelukäytäntöä; rakentamista ohjataan suunnitteluvaiheesta asti siten, että kaavassa asetetut ympäristön laadun tavoitteet toteutuvat
- Vakiinnutetaan kaupunkikuvaneuvottelukunta rakennusvalvonnan asiantuntijaelimenä
- Rakentamisen laatujärjestelmät saatetaan kuntoon; laatuasiat huomioidaan myös ylläpitokorjauksissa; lisätään tilaamisen osaamista
- Suunnittelun laadun parantamiseksi kehitetään selkeät, yhteismitalliset ja mitattavat laatusuunnittelukriteerit
- Tuotetaan kestävän kehityksen periaatteen mukaista rakentamista välttäen kertakäyttörakentamista
- Etsitään keinoja uusien laadukkaiden asuntojen saamiseksi kustaan

Keskeiset toimijat

Keskeisiä toimijoita ovat Turun kaupungin rakentamisen kanssa toimivat hallintokunnat kuten ympäristö- ja kaavoitus- sekä kiinteistö- ja kulttuuritoimet ja valtio sekä toteuttajia rakennuttajat ja rakentajat.

Kuva: Samuli Saarinen

ARKKITEHTUURIKASVATUS, -KOULUTUS JA -TUTKIMUS

Ympäristökasvatusta ja arkkitehtuurikoulutusta annetaan kaikille ikäryhmille. Kun tieto lisääntyy turkulaiset oppivat paremmin arvostamaan ja hoitamaan ympäristöään - ei vain arvokkaaksi mielletyissä kaupunkikeskustassa vaan myös asuinalueilla. Kaavojen ja arkkitehtonisten suunnitelmien havainnollistamista päättäjille ja kaupunkilaisille lisätään.

Tuetaan tietoisesti ja suunnitelmallisesti ympäristöön kohdistuvia tutkimus- ja kehittämishankkeita sekä tehdään yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Rakennetun ympäristön tutkimusta lisätään ja tuodaan kansallista ja kansainvälistä rakentamisen jatko- ja täydennyskoulutusta Turkuun. Rakentajille ja korjausrakentajille tarjotaan asiantuntevaa neuvontaa ja opastusta sekä esimerkkejä hyvistä toteutuksista ja oikeista materiaaleista.

Tunnetuin turkulainen 1900-luvun arkkitehti on Erik Bryggman. Hänen suunnittelemaansa rakennuksia on Turussa runsaasti, osa niistä on rakennussuojelulailla suojeltuja. Erik Bryggmanin syntymästä tulee 120 vuotta vuonna 2011. Suomalaisen modernin arkkitehtuuriperinnön vaalimiseksi ja jatkamiseksi perustetaan Bryggman-instituutti.

Erik Bryggman instituutti toimii alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti arkkitehtuurin, rakennetun ympäristön, interiöörien ja rakentamisen tutkimuksessa ja kehittämistyössä. Instituutti on Turun yliopiston, Åbo Akademin ja Turun kauppakorkeakoulun, alueen ammatikorkeakoulujen sekä rakennusalan toimijoiden yhteistyöelin. Sen taustalla ovat oppiaineet, joiden tutkimus- ja kehittämistoiminta liittyy arkkitehtuuriin ja kaupunkirakentamiseen (kuten kaupunkimaantiede, kulttuurihistoria, taidehistoria, kasvatustiede, materiaalitutkimus, rakennustekniikka ja rakennusrestaurointi). Instituutilla on tärkeä erityistehtävä sekä arkkitehtuurin varhaiskasvatuksessa että arkkitehtuuriin ja rakentamiseen liittyvän tiedon välittämisessä kaupungissa, jossa ei ole arkkitehtuurin opetusta. Se on asiantuntijajaysikkö, jolta julkinen ja yksityinen sektori voivat saada asiantuntijapalvelua, koulutusta, lausuntoja ja arvioita.

Instituutin neljä keskeistä osa-aluetta ovat: Erik Bryggmanin perinnön vaaliminen, rakentamiseen liittyvän tutkimuksen tukeminen ja koordinointi sekä jatkuvaluonteisen ja vuosittain toistuvan rakennettuun ympäristöön liittyvän ”Bryggman-tapahtuman” järjestäminen. Instituutti seuraa kulloinkin voimassa olevan Varsinais-Suomen alueellisen ja Turun kaupungin arkkitehtuuripoliittisen ohjelman toteuttamista ja kehittämistä.

Toimenpiteet

- Perustetaan Bryggman-instituutti rakennusalan jatkokoulutusta ja tutkimusta varten
- Esi- ja peruskoulusta lähtien järjestetään taiteen perusopetuksena arkkitehtuuriin ja rakentamiseen liittyvää opetusta; myös rakennusalan erityislukion saamista tutkitaan; arkkitehtuurin perusopetus otetaan myös osaksi rakentajien koulutusta
- Luodaan asiantuntijoiden verkosto, joka koordinoi ja tukee arkkitehtuurikasvatusta
- Järjestetään valtuustokausittain päättäjille koulutusta ja seminaareja aiheina esim. arkkitehtuuri, kaupunkisuunnittelu ja rakennusperinnön hoito
- Järjestetään lautakunnille opastusta rakennussuojelupaikkatiedosta

Kuva: Turku Touring

Keskeiset toimijat

Keskeisiä toimijoita ja toteuttajia ovat kaupungin kulttuuri- ja opetustoimi sekä Turun ammattikorkeakoulu yhdessä Varsinais-Suomen taidetoimikunnan ja Turun seudun arkkitehtien kanssa.

TIEDOTUS JA VUOROVAIKUTUS

Arkkitehtuurin tutuksi tekeminen tiedottamisen ja dokumentoinnin kautta on tärkeää kaupunkilaisten tiedon ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. Tämä kasvattaa kaupunkilaisten edellytyksiä osallistua ympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Arkkitehtuuria koskevaa tietotusta ja vuorovaikusta lisätään. Julkinen sana välittää asiallista, luotettavaa ja kansantajuista tietoa kaupungin kehittämisestä ja rakentamisesta. Hyvien esimerkkien kasvattava ja positiivinen voima ymmärretään.

Kaupunkilaisia opastetaan tutustumaan ympäristöönsä ja hankkimaan siitä tietoa kaikista tarjolla olevista lähteistä. Turun historiallisia kiinteistöjä tehdään tunnetuksi ja lisätään näin kiinnostusta rakennusperintöön. Turun asukkaat oppivat vaatimaan entistä parempaa laatua kaupunkisuunnittelulta.

Kansainvälinen yhteistyö arkkitehti- ja kaupunkisuunnittelussa vakiintuu. Turkulaisen arkkitehtuurin tunnetuus ja julkisuusarvo lisääntyy. Arkkitehtuuri on vetovoimatekijä. Rakennetun ympäristön suunnittelua ja arkkitehtuuria ymmärretään ja laatu palkitaan.

Rakennustaiteen rikkauden ja merkittävien arkkitehtien elämäntyön kansallinen ja kansainvälinen merkitys tuodaan esille. Turusta kehitetään arkkitehtuurimatkailukohde.

- Pidetään yllä Turun arkkitehtuuri-kartastoa ja luodaan perusnäyttely palvelemaan opetusta, asiantuntijoita ja matkailua
- Osallistutaan enemmän alan yhteiskunnalliseen keskusteluun tuottamalla artikkeleita, näyttelyitä, julkaisuja jne; edistetään kansalaiskeskustelua mm. järjestämällä kaavoitusta koskevia yleisötilaisuuksia
- Toteutetaan internetiin Turun arkkitehtuuriin syvenyvä virtuaalipolku; pidetään yllä internet-keskustelua arkkitehtuuriin ja muuhun kaupunkisuunnitteluun liittyvällä foorumilla
- Otetaan käyttöön historialliset kiinteistö- ja korttelinimet Turun keskustassa; rakennuksiin asennetaan seinätaulu, joka nimen lisäksi kertoo lyhyesti talon tai korttelin historian, ja laaditaan esite
- Laaditaan talkoohengessä eri teemoilla matkailulle ja kaupunkilaisille arkkitehtuurikävelyreitistöjä kohdeyhtyminä myös esimerkiksi lapset ja nuoret
- Laaditaan Alvar Aalto ja Erik Bryggman -oppaat matkailijoille ja kaupunkilaisille

Toimenpiteet

Keskeiset toimijat

Keskeisiä toimijoita ja toteuttajia ovat Turun seudun arkkitehdit SAFA ja kaupungin matkailutoimisto yhdessä Turun museokeskuksen ja ympäristö- ja kaavoitusviraston asiantuntijoiden kanssa.

TOTEUTTAMISESTA

Ohjelman tarkoitus on ohjata jokapäiväistä toimintaa siten, että hyvän ympäristön toteutuminen on tulevaisuudessa mahdollista. Ohjelma on valikoima yhteisesti hyväksytyjä tavoitteita ja työmenetelmiä kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja kaupungin vetovoimaisuuden lisäämiseksi. Toimenpiteiden alkuunpanijat ja vastuulliset toteuttajat on esitetty pääkohdittain. Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma toteutuu toimenpiteitä eteenpäin työtämällä ja rakentamisessa toimivien tahojen normaalina, parempaan ympäristöön ja rakentamiseen tähtäävänä toimintana.

Ohjelmaan on nimetty myös ensisijaisia toimenpiteitä, joista osa on kulttuuripääkaupunki 2011-hankkeita. Niiden toteuttamiseksi tulisi jatkaa seuraavien kärkihankkeiden selvitys- ja suunnittelutyötä:

- Turun kansallinen kaupunkipuisto
- Rakennusperintöohjelma
- Arkkitehtuuri- ja tontinluovutuskilpailumenettelyjen kehittäminen
- Kaupunginarkkitehti
- Bryggman-instituutti

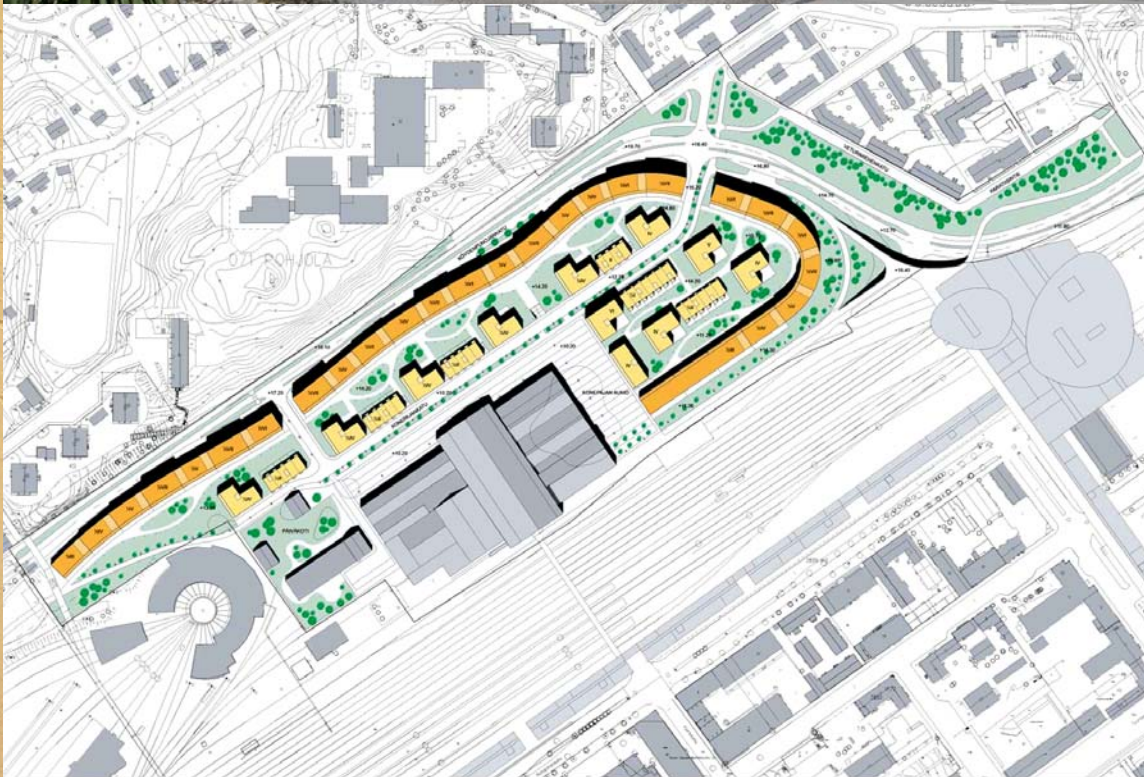
ERIK BRYGGMAN

INSTITUUTTI / INSTITUT

Kuva: Stillkuvastudio / Mika Okko

ASEMAPIIRROS 1 : 1000

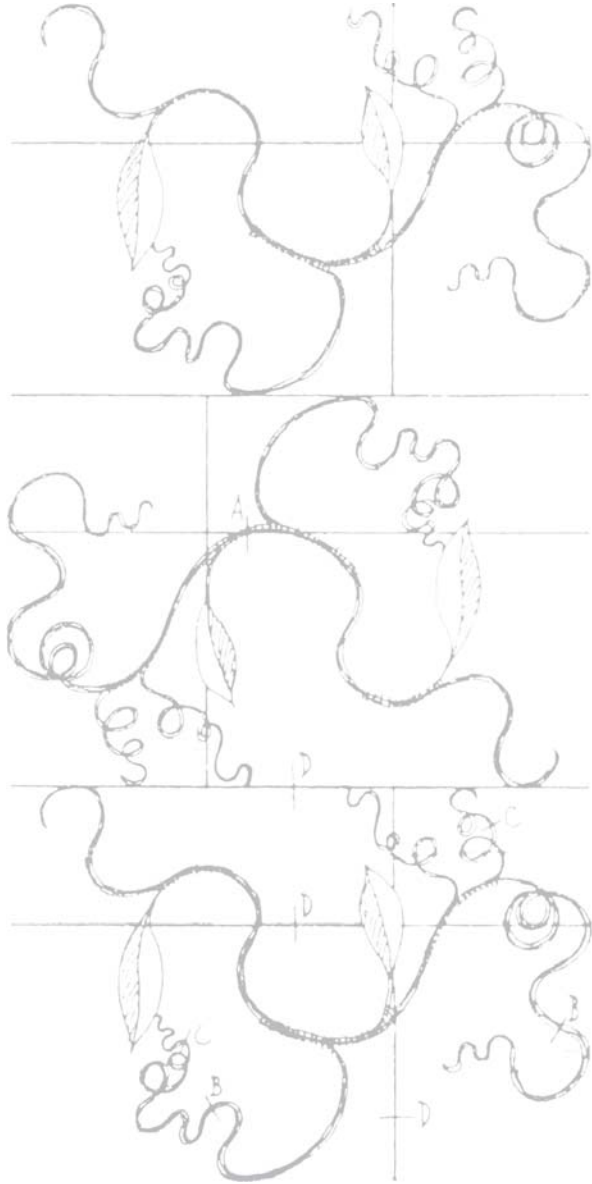
TURUN KONEPAJA-ALUE
ASEMAKAAVALLINEN ARKKITEHTUURIKUTSUKILPAILU 3 / 11

SEURANTA

Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman vaikutuksia seurataan ja tarvittaessa ohjelmaa päivitetään, mikäli toivottavia tuloksia ei ole riittävästi syntynyt. Seuranta ylläpitää Bryggman-instituutti, joka tarvittaessa kiinnittää huomiota ohjelman tarkistamistarpeeseen.

Kutsutaan ulkopuolisia asiantuntijoita kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeen merkeissä arvioimaan ohjelman käynnistymistä ja toteutumista, minkä yhteydessä järjestetään seurantaseminaari.

Arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan sitoutumista ja ohjelman toteutumista seurataan kärkihankkeiden osalta tarkemmin: mm. suunnittelijoiden valintaa, suunnittelun ajankäyttöä ja kustannuksia, rakentamisen kustannusarviossa pysymistä, rakennuslupien ja muutoslupien määrää ja muita rakentamiseen liittyviä kustannuksia sekä rakennuskohteen saamaa julkisuutta.

OHJELMAN VALMISTELU

Suomen perustuslain mukaan vastuu ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus sekä mahdollisuus vaikuttaa ympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Turun ohjelman tavoitteena on entistä laadukkaampi elinympäristö. Turun arkkitehtuuripoliittinen ohjelma on osa Turku Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011-hanketta. Toinen ajankohtainen syy ryhtyä laatimaan ohjelmaa on jatkuva keskustelu kaupunkikuvasta ja sen muutoksista.

Ohjelman sisältöä on ideoitu ja kerätty useammassa eri tilaisuudessa, johon on osallistunut mm. valtuustoryhmien edustajia, poliittisia päättäjiä, alueellisen kulttuuriympäristötyöryhmän jäseniä, Turku Safan jäseniä, ympäristö- ja kaavoitusviraston edustajia ja taidetoimikunnan alueellisen arkkitehtuuripoliittisen ohjelmatyöryhmän jäseniä sekä alueellisen ohjelman kolmeen kaikille avoimeen ideointiverstaaseen osallistuvia kaupunkilaisia.

Ohjelmaa valmistelemaan kutsuttiin työryhmä, joka muodostui kulttuuriympäristön vaikuttajista, maankäytön ja rakentamisen suunnittelijoista, rakentajista ja päättäjistä.

Työryhmään kuuluivat seuraavat henkilöt ja yhteisöjen edustajat:

Harri Andersson
Maiju Boenisch
Benito Casagrande
Outi Engström

Soilikki Franssila

Heikki Hartela
Pia Helin

Olavi Hiekka
Timo Hintsanen
Päivi Kiiski
Juhani Kostet
Martti Kuitunen
Juha Kylliö
Eero Löytönen
Ritva Nummiora
Reima Ojala
Mikko Pirhonen
Mika Rajala
Jouko Rouvali
Anna-Leena Seppälä

Maarit Talamo-Kemiläinen
Markku Toivonen

Jouko Turto
Liisa Mainela

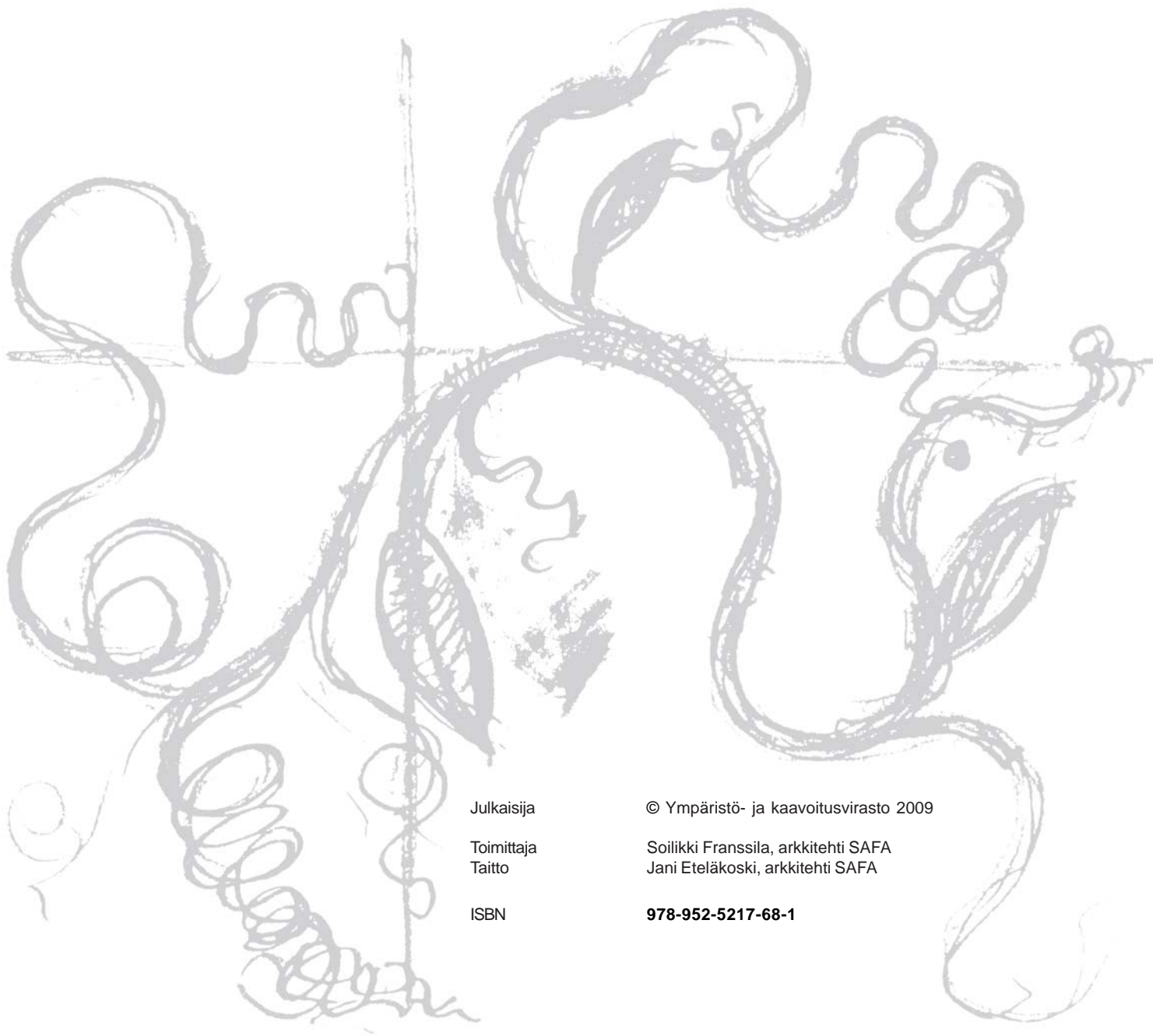
Turun yliopisto
talotoimiliikelaitos
arkkitehti SAFA
Lounais-Suomen
ympäristökeskus
ympäristö- ja
kaavoitusvirasto
Hartela Oy
Turun seudun arkkitehdit
SAFA
Senaattikiinteistö-
asemakaavoitustoimisto
Wäinö Aaltonen museo
Turun museokeskus
tilaliikelaitos
rakennusvalvontatoimisto
Varsinais-Suomen Liitto
suunnittelutoimisto
rakennusvalvontatoimisto
Palmberg TKU Oy
kiinteistöliikelaitos
Rakennusteollisuus RT ry.
Lounais-Suomen
ympäristökeskus
Turun museokeskus
ympäristö- ja
kaavoitusvirasto
kiinteistöliikelaitos
ympäristö- ja kaavoitus-
virasto / tiedottaminen

LÄHDELUETTELO

- Turku-strategia 2005-2008. Turun kaupunginvaltuusto 2.5.2005.
- Turun kaupunginvaltuuston ryhmien välinen sopimus 2005–2008.
- Turun kaupungin ympäristöstrategia 2006–2009. Turun kaupunginhallitus 6.3.2006.
- Turun kestävän kehityksen ohjelma. Turun kaupunginvaltuusto 29.8.2005.
- Aalborgin sitoumukset. Turun kaupunginhallitus 29.3.2005.
- Turun kaupungin osaamis- ja elinkeinostrategia 2006–2009. Turun kaupunginhallitus 13.2.2006
- ARKKITEHTUURIKASVATUKSEN RAKENNUSPUITA. Seminaari arkkitehtuurikasvatuksesta ja rakennusperinnöstä. Valtion rakennustaide-toimikunta 2003.
- EUROOPAN KESTÄVÄN KEHITYKSEN KAUPUNGIT. Kertomus. Kaupunkiympäristöä käsittelevä asiantuntijaryhmä. Euroopan komissio, PO XI: ympäristö, ydinturvallisuus ja pelastuspalvelu 1996.
- HETKEN TYÖ TUHATVUOSIIN VAIKUTTAA. Varsinais-Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma. Varsinais-Suomen taidetoimikunta ja Varsinais-Suomen liitto 2006.
- ITÄ-SUOMEN ARKKITEHTUURIPOLITIikka. Itä-Suomen läänin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma. Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon taidetoimikunnat 20.11.2000.
- JYVÄSKYLÄN ARKKITEHTUURIPOLITIikka. Jyväskylän kaupungin arkkitehtuuripoliittinen ohjelma. Jyväskylän kaupunki 2002.
- OULUN ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA. Oulun kaupunki 2002.
- RAKENNUSPERINTÖSTRATEGIA. Valtioneuvoston päätös 13.6.2001. Ympäristöministeriö 2001.
- SUOMEN ARKKITEHTUURIPOLITIikka. Valtioneuvoston arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 17.12.1998. Taiteen keskustoimikunta ja opetusministeriö 1999.
- TURKU PALAA. Turku Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2011. Hakemus. Turun kaupunki 2006.
- VALTIONEUVOSTON ARKKITEHTUURIPOLIITTISEN OHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA JA JATKOTOIMENPITEET. Opetusministeriön työryhmien muistioita 28:2002. Opetusministeriö 2002.
- ÄIKÄS, TOPI ANTTI: Kulttuurimaantieteellinen tutkimus kaupunki-imagojen vaikutuksesta urbaaniin maisemaan. Lisensiaatintutkimus. Oulun yliopisto, maantieteen laitos 2000.

KUVALUETTELO

- Kansi: YLÖSNOUSEMUSKAPPELLI, Erik Bryggman 1941, kuva Arvo Salo / Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä. Kansikuvitus toimitettu yhteistyössä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kanssa.
- Sivu 1: UUSI PÄÄKIRJASTO, Arkkitehtitoimisto JKMM Oy 2007, kuva Samuli Saarinen.
- Sivu 3: Kaupunginjohtaja MIKKO PUKKINEN, kuva Harri Falck.
- Sivu 5: KÖYSITEHDAS, Gunnar Wahlroos 1934, kuva Samuli Saarinen.
- Sivu 7: RAUTATIEASEMA, Martti Välikangas & Väinö Vähäkallio 1940, kuva Samuli Saarinen.
- Sivu 9: TURUN TUOMIOKIRKKO, kuva Samuli Saarinen.
- Sivu 11: AURAJOKI TALVELLA, kuva Soilikki Franssila.
- Sivu 13: VANHA TELAKKAHALLI, NYKYINEN TURUN TAIDEAKATEMIA, LPR-arkkitehdit Oy 1994–1996, kuva Voitto Niemelä.
- Sivu 15: PYHÄN HENRIKIN EKUMEEENINEN TAIDEKAPPELLI, Sanaksenaho arkkitehdit Oy (1995) 2005, kuva Jussi Tiainen.
- Sivu 17: BIOLINJAN VALAISIN, Jan Erik Andersson, kuva Soilikki Franssila.
- Sivu 19: UUSI PÄÄKIRJASTO, Arkkitehtitoimisto JKMM Oy 2007, kuva Samuli Saarinen.
- Sivu 21: TURUN LINNA, kuva TurkuTouring.
- Sivu 23: KAUPPATORI, kuva Samuli Saarinen.
- Sivu 24: Bryggman-instituutin logo, suunnittelija Ola Laiho.
- Sivu 25 (vas.): pilasteri, Mestarinkatu, kuva Samuli Saarinen.
- Sivu 25 (oik. ylh.): VIERASVENESATAMA, kuva Mika Okko / Stillkuvastudio, kuvan omistaja: Viestintäkeskus.
- Sivu 25 (oik. alh.): Turun Konepaja-alueen asemakaavallinen kutsukilpailu, jaettu 1. palkinto: "ARBORIA", asemapiirros, Arkkitehdit NRT Oy 2006.
- Sivu 26 ja takakannen sisäsivu: Erik Bryggmanin luonnoksia Ylösnousemuskappelia varten.

Julkaisija

© Ympäristö- ja kaavoitusvirasto 2009

Toimittaja
Taitto

Soilikki Franssila, arkkitehti SAFA
Jani Eteläkoski, arkkitehti SAFA

ISBN

978-952-5217-68-1

turku

YMPÄRISTÖ- JA
KAAVOITUSVIRASTO

2011
TURKU • ABO

